

Examen VMBO-GL en TL

2010

tijdvak 1
woensdag 26 mei
9.00 - 11.00 uur

maatschappijleer 2 CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 49 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Criminaliteit en rechtsstaat

---

tekst 1

In steden stijgt het aantal moorden

RIJSWIJK - Het aantal moorden in de grote steden is in 2007 fors toegenomen, zo blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. In heel Nederland zijn in 2007 in totaal 164 mensen slachtoffer geworden van moord of doodslag. Dat zijn er vijf meer dan in 2006. In de gemeenten met minder dan 250.000 inwoners daalde het aantal slachtoffers van levensdelicten.

naar: de Stentor van 21 oktober 2008

Lees tekst 1.

- 1p 1 Om een beeld te krijgen van de omvang van de criminaliteit in Nederland wordt gebruik gemaakt van verschillende soorten onderzoeken en statistieken. Op welk onderzoek of op welke statistiek zullen de cijfers uit tekst 1 gebaseerd zijn?
- A daderonderzoek
  - B politiestatistieken
  - C slachtofferonderzoek
  - D vervolgingsstatistieken

tekst 2

Jeugdcriminaliteit

... wil de jeugdcriminaliteit aanpakken door te voorkomen dat jongeren het verkeerde pad kiezen. ... wil daarom meer investeren in onderwijs, opvoedingsondersteuning en jeugdagenten. Succesvolle projecten die jongeren weer kansen geven, moeten worden uitgebreid. Dit kabinet heeft bezuinigd op scholings- en werkprojecten. ... wil juist veel meer preventieve maatregelen nemen. Persoonlijke begeleiding en ondersteuning zijn belangrijk om schooluitval tegen te gaan.

naar: website van een politieke partij van 13 januari 2009

- 1p 2 In tekst 2 is de naam van de politieke partij weggelaten. Van welke politieke partij is tekst 2?
- A GroenLinks
  - B PVV
  - C VVD

tekst 3

Een jeugdrechtszaak in Almelo

Delict: onder andere poging tot diefstal met geweld tegen een bejaard paar in Haaksbergen, december 2007.

Verdachte: jongen, 15 jaar

Vonnis: 69 dagen cel, waarvan 30 voorwaardelijk, begeleiding van de reclassering, werkstraf van 28 uur vanwege een eerder strafbaar feit.

De slachtoffers – een ouder echtpaar – zullen het nooit meer vergeten. Drie jongens in donkere kleding bellen aan, een willekeurige woning, een gewone straat in Haaksbergen, een koude decemberdag. Ze slaan de man die in de zeventig is, hard in het gezicht en kijken wat ze kunnen stelen.

Eén van de jongens stond deze week terecht, vijftien jaar oud. Hij heeft 39 dagen in voorlopige hechtenis gezeten en een zwaar heropvoedingstraject bij de jeugdreclassering gevolgd. Het is typisch voor de Almeloëse aanpak: bekende verdachten beginnen al aan een taak- of leerstraf voordat vonnis is gewezen.

naar: De Twentsche Courant Tubantia van 12 september 2008

Lees tekst 3.

- 1p 3 De rechter heeft aan het einde van de rechtszaak het vonnis uitgesproken. Hoelang moet de 15-jarige jongen direct na afloop van de rechtszaak nog in hechtenis?
- A 0 dagen, want hij heeft al 39 dagen in voorlopige hechtenis gezeten.
  - B 30 dagen, maar als hij zich niet goed gedraagt, moet hij 69 dagen zitten.
  - C 39 dagen, want hij heeft al 30 dagen voorwaardelijk in de cel gezeten.
  - D 69 dagen, maar als hij zich goed gedraagt, mag hij na 39 dagen naar huis.

tekst 4

Zo verliep de rechtszitting:

Persoon A: “Hoe is het gegaan? Je hebt het heropvoedingstraject ‘de Twentse Omslag’ gevolgd, maar zelf niet echt een omslag gemaakt, lees ik. Je dacht: ‘Ik zit de tijd wel uit en dan ga ik gewoon weer buiten rondhangen.’ Klopt dat?”

Verdachte: “Wel een beetje, maar ik ga niet rondhangen. Ik zei dat zomaar.”

Medewerker reclassering: “Het ziet er somber uit, ik heb de indruk dat de ouders het niet zo erg vinden. Ik zie weinig in verdere begeleiding.”

Persoon B: “We hebben het over een misdrijf. Bij een vorig incident was er al een sombere toekomstverwachting voor jou. Laat me dit zeggen: als je zelf niets doet, dan gaan we onderzoeken of een ondertoezichtstelling aan de orde is. Snap je dat?”

Verdachte: “Ja.”

Persoon C: “Ik ben niet heel tevreden, maar alleen kritiek uiten vind ik niet goed. Hij heeft zich wel degelijk ingespannen. Het gezin ook. De relatie met zijn vader is beter. Die eet ‘s avonds thuis in plaats van op de zaak. Ik stel voor de jongen een mannelijke begeleider te geven.”

Persoon A: “Ik vind de feiten bewezen. Het is nogal wat. Je zei bij de politie dat jullie kwamen om een klap te geven en te jatten. De toekomst moet uitwijzen of het beeld van je raadsman uitkomt. Je hebt het in eigen hand.”

naar: De Twentsche Courant Tubantia van 12 september 2008

- 1p 4 Tekst 4 is een kort verslag van de jeugdrechtszaak in Almelo tegen de 15-jarige jongen uit tekst 3. In tekst 4 zijn de functies van de volgende personen weggelaten: de advocaat, de officier van justitie en de rechter.
→ Welke functie moet je invullen bij de verschillende letters in de tekst?
Kies bij elke letter een andere functie.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Persoon A is ...
Persoon B is ...
Persoon C is ...
- 1p 5 In tekst 4 zegt de medewerker van de reclassering: “Ik zie weinig in verdere begeleiding.”
Eén van de taken van de reclassering is het begeleiden van verdachten en veroordeelden. Wat is een andere taak van de reclassering?
A bepalen of iemand ontoerekeningsvatbaar is
B meebeslissen over de soort straf die de verdachte krijgt
C ontwikkelen en uitvoeren van taakstraffen
D opkomen voor de verdachte tijdens de rechtszaak

tekst 5

“Veroordeelde moet straf ondergaan”

DEN HAAG - Grofweg vijftigduizend veroordeelden die hun straf tot nu toe hebben ontlopen, moeten die de komende jaren alsnog ondergaan. Minister Hirsch Ballin (Justitie) heeft een reeks van maatregelen aangekondigd om veroordeelden op te sporen en achter de tralies te krijgen.

Justitie reserveert de komende drie jaar vijfhonderd cellen voor de groep die zijn straf probeert te ontlopen. Na die periode moeten de achterstallige straffen zijn weggewerkt. Het team dat veroordeelden opspoorde die nog een gevangenisstraf van ten minste driehonderd dagen moeten uitzitten, wordt verdubbeld tot twintig man.

Veel veroordeelden ontlopen hun straf omdat ze onvindbaar zijn voor justitie.

naar: www.volkskrant.nl van 18 maart 2009

Lees tekst 5.

- 2p **6** De officier van justitie heeft drie hoofdtaken.
→ Welke hoofdtaak van de officier van justitie is volgens tekst 5 **niet** goed uitgevoerd?
→ Noem ook een andere hoofdtaak van de officier van justitie.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
De taak die niet goed is uitgevoerd, is ...
Een andere hoofdtaak is ...

tekst 6

Bezuiniging sociale advocatuur brengt ... terug

Tientallen jaren heeft de overheid ervoor gezorgd dat iedereen op basis van gelijkheid, recht kon halen en krijgen. Ook de mensen met een kleine portemonnee kwamen in aanmerking voor een gratis – of goedkope – advocaat. Opeenvolgende bezuinigingen hebben er sinds de jaren tachtig echter toe geleid dat het percentage burgers dat gebruik kon maken van gefinancierde rechtsbijstand daalde van 80 tot 43 procent.

Daarmee komt het principe dat iedereen voor de wet gelijk is en gelijke toegang tot rechtsbijstand moet hebben in gevaar. De nu opnieuw aangekondigde bezuinigingen kunnen maar tot één gevolg leiden: ... komt terug.

naar: een ingezonden stuk in de Gelderlander van 26 november 2008

- 1p **7** In tekst 6 lees je de mening van een Tweede Kamerlid van de SP. Wat moet er in tekst 6 tweemaal op de puntjes worden ingevuld?
A fraude
B klassenjustitie
C verborgen criminaliteit
D witteboordencriminaliteit

tekst 7

Boetes voor fraude

DEN BOSCH - Drie mensen die in 2005 betrokken waren bij de stichting Meerzicht zijn gisteren wegens fraude en verduistering veroordeeld tot boetes van 2500 euro. De stichting Meerzicht hield zich bezig met de ontwikkeling van een menukaart in braille. De stichting streek ten onrechte 60.000 euro subsidie op voor het weer aan het werk helpen van gehandicapten.

naar: de Stentor van 21 oktober 2008

Lees tekst 7.

- 2p **8** Fraude en verduistering zijn vormen van criminaliteit die gevolgen hebben op materieel en immaterieel vlak.

→ Geef een materieel gevolg en een immaterieel gevolg van fraude en verduistering.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Een materieel gevolg is ...

Een immaterieel gevolg is ...

- 2p **9** Er zijn verschillende individuele en maatschappelijke verklaringen voor crimineel gedrag:

1 De geringe pakkans bevordert crimineel gedrag.

2 Sommige mensen zijn te weinig gecorrigeerd door hun ouders.

3 Er is sprake van een veranderend normbesef.

4 Iemand die eenmaal een misdaad heeft begaan, krijgt het etiket 'crimineel' opgeplakt.

5 Persoonlijkheidskenmerken: sommige mensen zijn niet zo eerlijk.

→ Met welke twee **maatschappelijke** verklaringen zijn het plegen van fraude en verduistering het best te verklaren?

Kies **twee** nummers uit bovenstaand rijtje.

tekst 8

Overtreding meldingsplicht

Vastgoedhandelaar veroordeeld tot 75.000 euro boete

De Amsterdamse rechtbank heeft vrijdagmiddag een Haagse vastgoedhandelaar veroordeeld tot 75.000 euro boete wegens het niet melden van aandelen-transacties toen hij nog topman was van een vastgoedfonds. Voor handel met voorkennis werd hij vrijgesproken.

naar: Het Financieele Dagblad van 3 april 2009

Lees tekst 8.

- 2p 10 Er zijn vijf doelen van straffen:
- 1 beveiligen van de maatschappij
  - 2 genoegdoening aan het slachtoffer
  - 3 het voorkomen van eigenrichting
  - 4 preventie
  - 5 vergelding
- Op welke twee doelen van straffen ligt de nadruk bij de straf van de Haagse vastgoedhandelaar?
Kies **twee** nummers uit bovenstaand rijtje.
- 1p 11 De overheid omschrijft strafbaar gedrag in wetten.
In welk wetboek of in welke wet is het strafbare gedrag uit tekst 8 opgenomen?
- A Opiumwet
  - B Wet Economische Delicten
  - C Wetboek van Strafrecht
  - D Wetboek van Strafvordering

tekst 9

Drugshandel rond metro te lijf

SPIJKENISSE - De omgeving van het spoor achter metrostation De Akkers in Spijkenisse wordt beter verlicht, om het drugshandelaren die er actief zijn, moeilijker te maken.

naar: www.ad.nl van 15 februari 2009

Lees tekst 9.

- 1p 12 Er zijn verschillende soorten van overheidsbeleid om crimineel gedrag te bestrijden.
Onder welk overheidsbeleid valt het plaatsen van nieuwe verlichting?
- A opsporingsbeleid
  - B preventief beleid
  - C repressief beleid
  - D vervolgingsbeleid

- 2p 13 Hieronder staat een aantal kenmerken van verschillende soorten criminaliteit:
- 1 bevordert gevoelens van onveiligheid
  - 2 wordt berecht door de kantonrechter
  - 3 wordt in het algemeen licht bestraft
  - 4 wordt vaak moeilijk ontdekt
  - 5 wordt vooral door hogere milieus gepleegd
- Welke twee kenmerken horen bij veel voorkomende criminaliteit?
Kies **twee** nummers uit bovenstaand rijtje.

tekst 10

1800 jeugdgroepen geven overlast

Nederland telt 1800 jeugdgroepen die overlast veroorzaken. Zeker honderd daarvan zijn echte jeugdbendes die zich bezighouden met zware criminaliteit. De politie maakt zich zorgen over de jeugdige leeftijd van de bendeleden. Steeds vaker zien agenten kinderen onder de twaalf zich aansluiten en soms al leider van een groep zijn. Veel van de betrokken jongeren hebben een laag IQ of zijn zwakbegaafd. Ze willen er graag bijhoren en worden misbruikt door groepsleiders.

bron: de Volkskrant van 28 oktober 2008

Lees tekst 10.

- 1p 14 Justitie en politie willen de jeugdcriminaliteit aanpakken, maar lopen hier tegen een bijzonder probleem aan. Welk bijzonder probleem is dat?
- A Er zijn grote wachtlijsten in de jeugdzorg; hiertoe kunnen ze dus niet veroordeeld worden.
  - B Je kunt pas veroordeeld worden als je 16 jaar of ouder bent.
  - C Jongeren onder de 12 jaar kunnen niet strafrechtelijk vervolgd worden.
  - D Zwakbegaafden kunnen niet aangepakt worden.
- 1p 15 Er zijn individuele oorzaken en maatschappelijke oorzaken van crimineel gedrag. Welke **individuele** oorzaak van crimineel gedrag kun je afleiden uit tekst 10?
- A Crimineel gedrag wordt aangeleerd in de jeugdbende.
  - B Er is onvoldoende sociale controle in de buurten van de jeugdbendes.
  - C De jongeren krijgen geen waarden en normen van thuis mee.
  - D De jongeren gebruiken vast veel alcohol en drugs.

tekst 11

Fietsers bekeurd bij verlichtingscontroles

ZWOLLE - Bij verkeerscontroles zijn dinsdagochtend volop fietsers bekeurd op de Twistvlietweg. Er werd dertien keer bekeurd voor defecte fietsverlichting en twee keer voor rijden door rood licht. Daarnaast werd er een bromfietser bekeurd vanwege slechte remmen.

naar: de Stentor van 16 oktober 2008

- 1p 16 Op welke taak is de politie gericht in tekst 11?
- A handhaving van de openbare orde
  - B opsporing van strafbare feiten
  - C preventie
  - D verlenen van hulp
- 1p 17 Er zijn verschillende methodes om de omvang van de criminaliteit in Nederland te meten. Een slachtofferonderzoek is een van deze methoden. Behalve voordelen heeft deze onderzoeksmethode ook nadelen. Wat is een nadeel van het slachtofferonderzoek?
- A De politie registreert niet alle misdrijven even nauwkeurig.
  - B Niet alle mensen durven aangifte bij de politie te doen.
  - C Selectief opsporingsbeleid van de politie beïnvloedt de cijfers voor bepaalde vormen van criminaliteit.
  - D Sommige vormen van criminaliteit, zoals vernielingen van openbaar bezit, worden met deze methode niet gemeten.

Politiek en beleid

---

tekst 12

Een derde van de bevolking is politiek actief

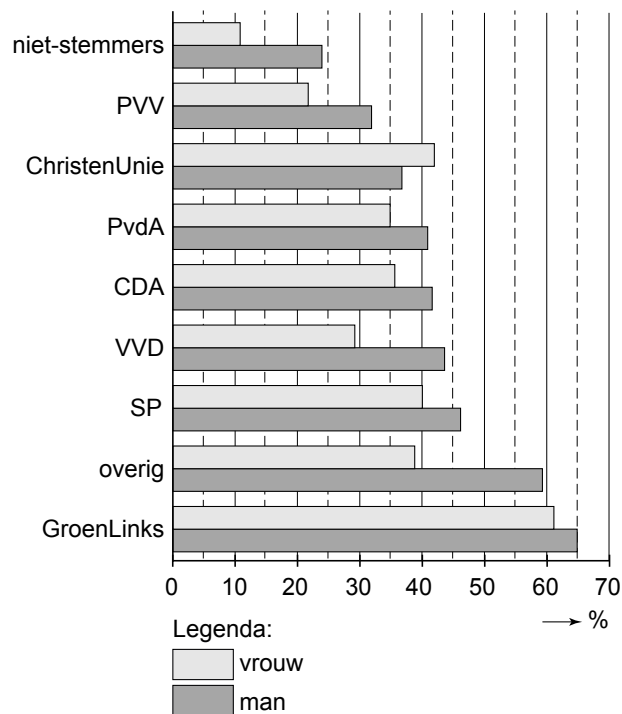
Eén op de drie kiezers heeft de laatste vijf jaar geprobeerd invloed uit te oefenen op politici of de overheid. In de meeste gevallen – in 18 procent – gebeurde dit door middel van discussie via internet, e-mail of sms. Iets meer dan 10 procent zocht contact met politici, nam deel aan een bijeenkomst van de overheid, of schakelde radio, tv, of de krant in. Van de mogelijkheden om iets aan de orde te stellen door te demonstreren, via een politieke partij of organisatie, maakte zo'n 4 tot 5 procent gebruik.

naar: www.cbs.nl van 13 augustus 2008

- 2p 18 In tekst 12 staan mogelijkheden van burgers om de politieke besluitvorming te beïnvloeden.
- Noem nog **twee andere** mogelijkheden.

tabel 1

**Personen die over een periode van vijf jaar politiek actief zijn geweest:
naar stemgedrag en geslacht, 2006**

bron: www.cbs.nl van 13 augustus 2008

Zie tabel 1.

- 1p 19 Van de personen die op een of andere manier hebben geprobeerd invloed uit te oefenen op de politiek, is in tabel 1 aangegeven op welke partij zij hebben gestemd, en of zij man of vrouw zijn.
Van welke politieke stroming zijn de vrouwen het **minst** politiek actief geweest?
- A de christendemocratische stroming
  - B de ecologische stroming
  - C de liberale stroming
  - D de sociaaldemocratische stroming

cartoon 1

Op het shirt staat "Beijing 2008", op de brandende krant staat "vrije pers".

bron: www.tomjanssen.net

- 1p 20 In 2008 werden de Olympische Spelen in China gehouden.
→ Vindt de tekenaar, uitgaande van cartoon 1, China een democratie of een dictatuur?
Geef een verklaring voor je antwoord.

tekst 13

Toetsing aan de Grondwet onverwacht iets dichterbij

De senaat stemde gisteren met één stem verschil voor een initiatiefwet die de burger het recht geeft wetten te laten toetsen aan de Grondwet. In een stemming heeft de senaat zich uitgesproken voor een initiatiefwetsvoorstel van mevrouw Halsema. Uitslag: 37 voor, 36 tegen. Het voorstel van Halsema geeft burgers de mogelijkheid naar de rechter te stappen om te laten bepalen of wetten in overeenstemming zijn met de Grondwet.

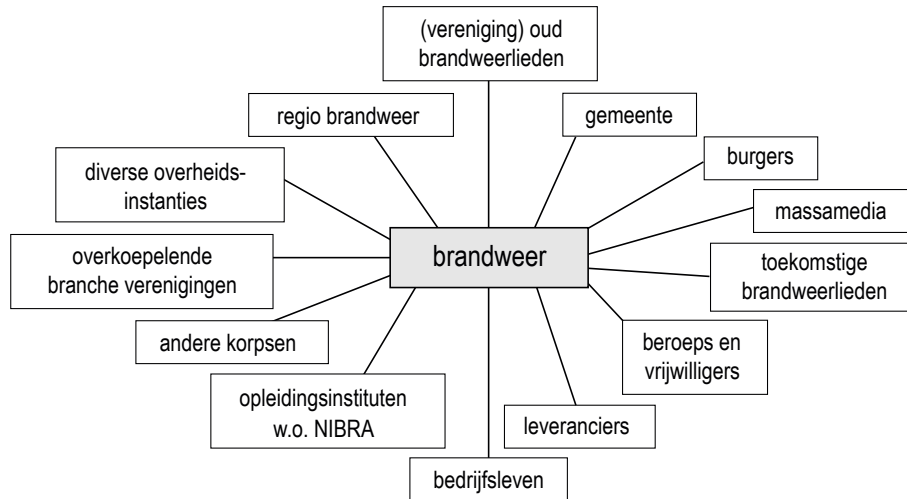
naar: *NRC Handelsblad van 3 december 2008*

Lees tekst 13.

- 1p 21 De senaat (= de Eerste Kamer) telt een bepaald aantal senaatsleden. Uit de stemmingsuitslag blijkt dat niet alle senaatsleden bij de stemming aanwezig waren.
Hoeveel senaatsleden waren afwezig?
- A 2 leden
  - B 3 leden
  - C 27 leden
  - D 77 leden

- 1p 22 Het parlement bestaat uit de Eerste en Tweede Kamer. Uit tekst 13 kun je opmaken in welke Kamer mevrouw Halsema zit.
→ Zit mevrouw Halsema in de Eerste of in de Tweede Kamer?
Geef een verklaring voor je antwoord.

schema 1

bron: documenten.werkenvoorveiligheid.nl

- 1p 23 De brandweer is een organisatie die midden in de samenleving staat.
→ Bij welke twee groepen uit schema 1 kan de brandweer lobbyen als het gaat over politieke besluitvorming?
- 1p 24 De rechtsextremistische stroming heeft enkele kenmerkende uitgangspunten. Welke van de hieronder genoemde uitgangspunten behoort **niet** bij deze stroming?
- A centraal leiderschap
  - B groot nationalistisch besef
  - C internationale solidariteit
  - D ongelijkwaardigheid met betrekking tot ras

tekst 14

Premier Leterme biedt ontslag kabinet aan

De Belgische premier Yves Leterme is vrijdagavond bij koning Albert aangekomen om het ontslag van zijn kabinet aan te bieden, meldden Belgische media. De bewindslieden besloten aan het eind van de middag op te stappen. Dit deden ze na beschuldigingen dat ze de rechtsgang rond de verkoop van Fortis hadden proberen te beïnvloeden.

Vrijdagmiddag verscheen een rapport waarin staat dat de regering-Leterme heeft geprobeerd een rechterlijke uitspraak te beïnvloeden over de verkoop van Fortis, aan het Franse BNP Paribas. Volgens het rapport zijn daarvoor geen bewijzen, maar wel sterke aanwijzingen.

naar: de Gelderlander van 19 december 2008

Lees tekst 14.

- 1p 25 Een parlementaire democratie heeft een aantal kenmerken. Aan welk kenmerk lijkt het Belgische kabinet zich **niet** gehouden te hebben?
- A democratische besluitvorming
  - B geheime verkiezingen
  - C machtenscheiding
  - D naleven van de grondrechten

cartoon 2

Op het koffertje staat “derde dinsdag in september”, onder de cartoon staat “crisispakket”.

bron: het Parool van maart 2009

- 1p 26 Waarover gaat cartoon 2?
- A de aanpassing van de begroting
  - B de coalitievorming
  - C het regeerakkoord
  - D problemen met de kabinetsformatie

tekst 15

Groene stroom fors duurder na Europees voorstel

Een voorstel van het Europees Parlement om strengere eisen te stellen aan de productie van groene stroom, leidt waarschijnlijk tot een forse prijsverhoging voor Nederlandse groene consumenten. Zij zullen in de toekomst meer moeten betalen voor duurzame energie, omdat die volgens het Europarlement in eigen land moet worden opgewekt.

bron: de Volkskrant van 24 september 2008

Lees tekst 15.

- 1p 27 Stel dat het voorstel van het Europees Parlement een Europese wet of regel wordt.
Welke van de onderstaande stellingen is dan waar?
- A De Nederlandse rechters kunnen beslissen dat de strengere eisen niet in Nederland gelden.
  - B De Nederlandse regering zal moeten zorgen voor de uitvoering van de strengere eisen.
  - C De Provinciale Staten moeten eerst instemmen met de beslissing over de strengere eisen.
  - D De Tweede Kamer kan beslissen dat de strengere eisen niet in Nederland gelden.
- 1p 28 Verschillende groepen mensen en politici hebben kritiek op de Europese Unie (EU) of Europese samenwerking.
Welke kritiek op de EU zouden mensen kunnen uiten op grond van tekst 15?
- A De EU bepaalt te veel wat er in elk EU-land gebeurt.
  - B De EU wordt door velen gezien als te log en bureaucratisch.
  - C Er is onvoldoende controle door burgers op de Europese besluitvorming.
  - D Nederland moet te veel betalen aan de EU.

tekst 16

SP vindt referendum 'goede zaak'

DEN HAAG - Het is een goede zaak dat burgers de mogelijkheid krijgen om wetten te blokkeren of terug te draaien. "Als blijkt dat de volksvertegenwoordigers hun werk niet goed doen, dan moet het volk dat tussentijds kunnen corrigeren." Dat zei SP-Tweede Kamerlid Ronald van Raak dinsdagavond.

naar: www.telegraaf.nl van 3 februari 2009

- 2p 29 In tekst 16 kun je lezen waarom de SP een referendum een goede zaak vindt. Aan het houden van referenda zitten ook nadelen. Zo vinden tegenstanders dat het te veel geld en tijd kost.
→ Noem **twee** andere nadelen van een referendum.

tekst 17

Nederland wil Beatrix nog niet kwijt

HILVERSUM - Van de honderd Nederlanders vinden er 83 dat prins Willem-Alexander klaar is voor de troon. Toch wil een meerderheid koningin Beatrix nog niet kwijt: 54 procent vindt dat ze nog niet zou moeten aftreden. Dat blijkt uit een opinieonderzoek in opdracht van het KRO-programma *In de Schaduw van het Nieuws*. De ondervraagden geven de koningin een 8 voor haar werk. Eén op de tien Nederlanders vindt het tijd om een republiek te worden.

naar: de Stentor van 26 januari 2009

- 1p **30** Uit tekst 17 kun je verschillende conclusies trekken.
- 1 83% van de Nederlanders vindt dat Willem-Alexander klaar is om koning te worden.
  - 2 54% van de Nederlanders is voorstander van de monarchie.
  - 3 10% van de Nederlanders vindt dat het koningshuis moet worden afgeschaft.
- Geef van elke conclusie aan of deze juist is of onjuist.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
- Conclusie 1 is ...
Conclusie 2 is ...
Conclusie 3 is ...

tekst 18

Geen kind in de cel

Naar schatting komen jaarlijks 100 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) in de cel terecht. Het samenwerkingsverband 'Kinderen horen niet in vreemdelingenbewaring' roept de staatssecretaris op daar onmiddellijk een einde aan te maken. SAMAH, de stichting die de belangen van jonge asielzoekers behartigt, reageert: "Amnesty International en wij zullen blijven opletten in hoeverre de plannen in de praktijk gebracht worden."

naar: www.human.nl van 15 oktober 2008

Lees tekst 18.

- 2p 31 'Kinderen horen niet in vreemdelingenbewaring' is een samenwerkingsverband van verschillende maatschappelijke organisaties, waaronder SAMAH en Amnesty International. SAMAH, Amnesty International en het samenwerkingsverband 'Kinderen horen niet in vreemdelingenbewaring' zijn belangengroepen. Belangen- of pressiegroepen hebben twee kenmerken.
→ Noem deze twee kenmerken en geef van beide kenmerken een voorbeeld uit tekst 18.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Kenmerk 1: ...

Voorbeeld uit tekst 18: ...

Kenmerk 2: ...

Voorbeeld uit tekst 18: ...

tekst 19

CNV wil meer belasting voor rijken

Rijke mensen moeten meer belasting betalen. Dat vindt het CNV (Christelijk Nationaal Vakverbond). De Balkenende-norm zou daarvoor als maatstaf moeten dienen.

Volgens CNV-voorzitter René Paas is een belastingverhoging voor de rijksten in Nederland in deze moeilijke tijden op zijn plaats. Het liefst ziet hij een belastingverhoging van 52 naar 60 procent voor iedereen die meer dan de Balkenende-norm verdient.

Volgens de vakbondsman moeten juist nu de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Daarbij moeten topinkomens meer de cao-ontwikkelingen volgen. "Als die matig is, zou dat ook voor de topinkomens moeten gelden," aldus Paas.

naar: www.rtlnieuws.nl van 9 maart 2009

Lees tekst 19.

- 1p **32** Het kabinet, bestaande uit ChristenUnie, CDA en PvdA, wordt door het CNV aangesproken om de belasting voor een bepaalde groep te verhogen.
→ Op basis van welk politiek uitgangspunt zou de PvdA veel kunnen voelen voor het voorstel van het CNV?
- 1p **33** Geef een reden waarom het CDA zich verbonden zal voelen met het CNV.

tekst 20

VVD: later AOW bij minder dan veertig jaar werk

DEN HAAG - De VVD wil de AOW later laten ingaan voor mensen die op hun 65e jaar nog geen veertig jaar hebben gewerkt. Volgens deze liberale oppositiepartij is die aanpassing van de pensioengerechtigde leeftijd nodig, omdat de AOW door de vergrijzing straks onbetaalbaar dreigt te worden en toenemende personeelstekorten worden verwacht. Dit schrijven fractievoorzitter Mark Rutte en Stef Blok van de VVD in de Tweede Kamer in een ingezonden stuk in NRC Handelsblad.

naar: www.telegraaf.nl van 3 februari 2009

Lees tekst 20.

- 1p **34** De heer Rutte is fractievoorzitter. Wat betekent dat?
- A** Hij is de leider van alle Tweede Kamerleden van de VVD.
  - B** Hij is de voorzitter van de Provinciale Staten.
  - C** Hij is minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
  - D** Hij is premier en dus voorzitter van de ministerraad.
- Zie tekst 20.*
- 1p **35** Welke functie van de media vervult NRC Handelsblad door het plaatsen van het stuk van de heren Rutte en Blok?
- A** de amusementsfunctie: het ingezonden stuk in de krant is vooral bedoeld ter ontspanning
  - B** de informatieve functie: deze plannen zullen uitgevoerd worden en het is belangrijk dat iedereen daarvan af weet
  - C** de opiniërende functie: het lezen van het ingezonden stuk helpt bij het vormen van een mening over dit onderwerp
  - D** de waakhondfunctie: door het plaatsen van deze brief voert NRC Handelsblad zijn controlerende taak uit

tekst 21

Linkse partijen winnen IJslandse verkiezingen

De beide partijen van de linkse coalitieregering in IJsland hebben de zaterdag gehouden parlementsverkiezingen met ruim verschil gewonnen. Het belangrijkste onderwerp in de verkiezingscampagne was het EU-lidmaatschap, dat door veel kiezers wordt gezien als hét redmiddel bij uitstek voor de financiële problemen. Toetreding tot de EU is echter een lange weg en het kan nog veel jaren duren voordat het zover is.

bron: www.elsevier.nl van 28 april 2009

Lees tekst 21.

- 1p 36 Veel kiezers in IJsland willen dat hun land lid wordt van de Europese Unie. Eén van de voordelen op sociaal-economisch terrein voor de IJslandse burgers zal zijn dat zij met de euro een stabiele munt zullen krijgen. Lidmaatschap van de EU kan ook voordelen op sociaal-cultureel gebied hebben. Welk voordeel op **sociaal-cultureel** gebied biedt het EU-lidmaatschap voor IJsland en de burgers van IJsland in de toekomst?
- A De IJslandse burgers krijgen het recht om vrij te reizen en wonen binnen de grenzen van de EU.
  - B De IJslandse burgers kunnen profiteren van de goedkopere tarieven voor mobiel bellen met het buitenland.
  - C De IJslandse vrouwen zullen voortaan voor hetzelfde werk volgens EU-regels evenveel loon moeten krijgen als mannen.
  - D De sociale uitkeringen zullen worden verhoogd door geld van de Europese Unie.

Analyse maatschappelijk vraagstuk: het fileprobleem

Bij de beantwoording van de vragen 37 tot en met 49 maak je gebruik van de teksten 1 tot en met 7 en tabel 1 in het tekstboekje.

Lees tekst 1 en tekst 2 in het tekstboekje.

- 2p **37** De files in Nederland zijn een maatschappelijk vraagstuk geworden. Iets is een maatschappelijk vraagstuk als het voldoet aan een aantal kenmerken. Eén van deze kenmerken is bijvoorbeeld dat er sprake moet zijn van een sociaal probleem, dat wil zeggen dat het moet gaan om een situatie die veel mensen onwenselijk vinden.

Twee andere kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk zijn:

- 1 Het vraagstuk krijgt de aandacht van de media, of wordt door een (invloedrijke) groep onder de aandacht van de media gebracht.
- 2 Het moet gaan om een probleem dat door middel van gezamenlijke actie of door de politiek kan worden opgelost.

Uit tekst 1 en 2 blijkt dat deze twee kenmerken ook voor het fileprobleem gelden.

→ Geef van kenmerk 1 een voorbeeld uit tekst 1 en geef van kenmerk 2 een voorbeeld uit tekst 2.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Een voorbeeld van kenmerk 1 uit tekst 1 is ...

Een voorbeeld van kenmerk 2 uit tekst 2 is ...

- 1p **38** Waarom heeft tekst 1 een socialiserende functie?
omdat
- A de filevrije dag een idee van de ANWB is
  - B de schrijver mensen oproept ander verkeersgedrag te vertonen
  - C de tekst in het maandblad *Kampioen* staat
  - D uit tekst 1 blijkt dat het fileprobleem een groot sociaal probleem is
- 1p **39** Het vraagstuk van het fileprobleem kun je op verschillende manieren bekijken: vanuit de politiek-juridische invalshoek, de sociaal-economische invalshoek, de sociaal-culturele invalshoek en de veranderings- en vergelijkende invalshoek. In tekst 1 kun je de sociaal-culturele invalshoek herkennen.
- Geef een voorbeeld van een sociaal-culturele vraag die je bij tekst 1 zou kunnen stellen.
- 1p **40** Geef uit tekst 2 een voorbeeld/citaat dat past bij de sociaal-economische invalshoek.

Lees tekst 3 en bekijk tabel 1.

- 1p **41** Onderzoeksinstituut TNO heeft op de filevrije dag onderzoek gedaan naar de totale lengte van de files tijdens de avondspits en deze vergeleken met de totale filelengte op een normale donderdag. In tabel 1 zie je de uitslag van het onderzoek.

→ Vind jij dat de filevrije dag wat betreft de lengte van de files tijdens de avondspits (van 16.00 uur tot 18.30 uur) een succes genoemd kan worden? Geef een argument met behulp van de gegevens uit de tabel.

- 1p **42** Voor, tijdens en vlak na de filevrije dag is er in de media veel aandacht geweest voor het fileprobleem. Het fileprobleem was daardoor in deze periode een onderwerp van gesprek onder de mensen.

Er zijn verschillende theorieën over de beïnvloeding van mensen door de massamedia.

Welke beïnvloedingstheorie verklaart dat mensen in de periode rondom de filevrije dag veel over het fileprobleem hebben gesproken?

- A de agendatheorie
- B de injectienaaldtheorie
- C de multi-step-flow-theorie
- D de theorie van de media als betekenisgever

Lees tekst 4 en 5.

- 4p **43** Eén van de mogelijke maatregelen in strijd tegen de files is de kilometerheffing. Via de kilometerheffing betalen automobilisten de overheid niet meer een vast bedrag per maand voor het bezit van een auto, maar per gereden kilometer. Ook de plaats waar je rijdt, het tijdstip waarop je rijdt, en hoe milieuvriendelijk je auto is, bepalen hoeveel je moet betalen.

Iemand die veel auto rijdt, zal dus meer aan de overheid moeten gaan betalen dan iemand die weinig auto rijdt. En iemand die in de spits rijdt, zal bijvoorbeeld meer moeten betalen dan iemand die buiten de spits rijdt.

In tekst 4 en 5 staan de meningen van twee verschillende politieke partijen over de kilometerheffing.

→ Van welke politieke partij is tekst 4 afkomstig en van welke politieke partij tekst 5? Je kunt kiezen uit de volgende politieke partijen (in alfabetische volgorde): het CDA, GroenLinks, de PVV, de SGP, de SP en de VVD.

Verklaar je antwoord met een politiek uitgangspunt van de stroming waar deze partij toe behoort.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Tekst 4 is van ...

In tekst 4 herken ik het uitgangspunt ...

Tekst 5 is van ...

In tekst 5 herken ik het uitgangspunt ...

Lees tekst 6.

- 2p **44** De ANWB is alleen voor de kilometerheffing als de wetgeving aan een aantal voorwaarden voldoet. Deze voorwaarden heeft de ANWB opgesteld aan de hand van een onderzoek naar de wensen en eisen van de ANWB-leden. De ANWB heeft minister Eurlings van Verkeer en Waterstaat een brief gestuurd met deze voorwaarden en wil daarmee invloed uitoefenen op de politieke besluitvorming.

Organisaties hebben verschillende machtsmiddelen om voor hun belangen op te komen, ze hebben bijvoorbeeld de beschikking over kennis en deskundigheid.

→ Welke **twee andere** machtsmiddelen van de ANWB komen naar voren in tekst 6?

Lees tekst 7.

- 1p **45** De informatie die we via de media krijgen, kan meer of minder betrouwbaar zijn. Waarom is de informatie in tekst 7 betrouwbaar?

- A De gegevens berusten op controleerbare feiten.
- B De tekst gaat over het kabinet.
- C Er wordt een mening gegeven over de gevolgen van rekeningrijden.
- D In de tekst is sprake van hoor en wederhoor.

- 1p **46** De massamedia vervullen verschillende functies. Welke functie vervult tekst 7 vooral?

- A de agendafunctie
- B de informatieve functie
- C de opiniërende functie
- D de socialiserende functie

- 1p **47** Het proces van politieke besluitvorming verloopt in vier verschillende fasen:
fase 1: uiten van wensen en erkennen van wensen als politieke problemen
fase 2: vergelijken/afwegen van problemen; het bedenken van oplossingen voor politieke problemen

fase 3: beslissen over problemen

fase 4: uitvoeren van besluiten

In welke fase bevindt zich de besluitvorming over de kilometerheffing in tekst 7?

- A fase 1
- B fase 2
- C fase 3
- D fase 4

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- 2p **48** Het bestuur van de Europese Unie bestaat uit verschillende organen. Stel dat er een Europees wetsvoorstel komt waarin staat dat in alle landen die zijn aangesloten bij de Europese Unie de kilometerheffing wordt ingevoerd.
- Welke bestuursorganen van de EU moeten het wetsvoorstel goedkeuren, zodat het ook werkelijk een Europese wet wordt?
Kies **twee** nummers uit onderstaand rijtje.
- 1 de Europese commissie
  - 2 de parlementen van de EU-landen
  - 3 de minister-presidenten van de EU-landen (Europese Raad)
  - 4 de ministers van verkeer van de EU-landen (Raad van de Europese Unie)
  - 5 het Europees parlement

- 2p **49** In april 2009 heeft CDA-minister Eurlings van Verkeer en Waterstaat de kilometerheffing uitgesteld. “Veel te complex,” meldde hij per brief. Hij vindt het daarom onverantwoord de kilometerheffing al in 2011 in te voeren. “Zorgvuldigheid gaat voor snelheid,” vindt hij. Sommige mensen vragen zich af of de kilometerheffing er nu nog wel zal komen. Volgens minister Eurlings betekent het uitstel echter geen afstel.

Sommige politieke partijen zullen het toejuichen als de kilometerheffing uiteindelijk toch niet zal worden ingevoerd.

- Ben jij voor of tegen de invoering van de kilometerheffing?
Geef **twee** argumenten voor je mening en gebruik per argument gegevens uit het tekstboekje. Vermeld hierbij uit welke tekst de gegevens afkomstig zijn.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.